

Nr 2178

av fru Hambræus m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:170 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74.

I Kungl. Maj:ts proposition 1973:170 angående anslag på tilläggsstat föreslås inga åtgärder för att långsiktigt möta de svårigheter som en minskad tillgång på olja kommer att medföra för vårt land.

Det framläggs ett förslag att staten ställer säkerhet med högst 300 miljoner kronor för Svensk Kärnbränsleförsörjnings AB för dess upphandling av kärnbränsle, bl. a. till fem reaktorer till vilka tillstånd enligt atomenergilagen inte getts och som alltså omfattas av riksdagens uttalande den 15 maj i år att "Inga beslut att bygga ut kärnkraften ytterligare bör fattas förrän ett nytt, allsidigt beslutsunderlag, innefattande bl. a. information om forskningsresultat och utvecklingstendenser, har förelagts riksdagen." (NU 1973:49, s. 19).

USA, som förut sålt anrikat uran till oss på mycket förmånliga villkor, kräver nu förskottsinsbetalning och kontrakt minst 8 år före leveransen. Kontrakten knyts till speciella reaktorer. Om vi alltså beställer kärnbränsle från USA till Oskarshamns aggregat nr 3 och Forsmark 2 samt till "ett eventuellt tredje aggregat i Forsmark jämte ett aggregat på annan plats" och "ytterligare ett aggregat" (prop. 1973:170, s. 59, 60), så är det till dessa och inte till de redan beslutade reaktorerna vi skaffar bränsle.

Många utländska köpare, vilka hittills varit hänvisade till Förenta staterna för sina inköp av anrikat uran, finner de föreslagna nya bestämmelserna otillfredsställande. I Västtyskland har pressuttalanden förekommit att Förenta staterna härigenom söker bevara en nu hotad monopolställning.

Departementschefen understryker (s. 60) att "bolagets åtaganden i fråga om upphandling av kärnbränsle inte kommer att binda statsmakternas ställningstagande till frågor om fortsatt utbyggnad av kärnkraft". Detta är naturligtvis formellt riktigt. Men samtidigt är det klart att ju mer pengar vi binder till kärnkraften, desto svårare blir det att stoppa utbyggnaden om vi skulle vilja det. Redan 1970 svarade dåvarande industriministern Krister Wickman prof. Hannes Alfvén att han ansåg det "inte aktuellt att nu lägga om den svenska atomenergipolitiken. Jag har tre huvudskäl härför. Det första är att Sverige som avancerad industrination redan har gjort mycket stora investeringar i form av utvecklingsprogram, teknisk kompetens och en konkurrenskraftig industri för uranenergens utnyttjande." (Dnr 650/70 III:74)

Kärnkraften framstår allt tydligare som en icke önskvärd energikälla och vi bör alltså inte binda oss för kärnbränsle för en avlägsen framtid.

Sedan riksdagen diskuterade frågan den 15 maj i år har fler

synpunkter som talar emot en utbyggnad kommit fram förutom den inte lösta frågan om den långsiktiga förvaringen av det högaktiva avfallet.

Förvaringstankarna för det högaktiva avfallet i Hanford, USA, har läckt ut stora kvantiteter radioaktivt stoff med oförutsägbara konsekvenser för framtiden.

Tankbrott, som medför att radioaktiva gaser sprids i omgivningen, kan inte uteslutas. Nödkylningssystem är inte tillräckligt provade.

IAEA:s chef, Sigvard Eklund, sade följande vid CDL:s kärnkraftdag den 8.11: Fredens bibehållande är ett oeftergivligt krav "om kärnenergin skall komma till den allmänna användning som vi nu förutser. Om kraftreaktorer bleve föremål för krigshandlingar, skulle det leda till otänkbara konsekvenser — — —."

Man börjar också starkt ifrågasätta kärnkraftens ekonomi. En undersökning, utförd av Ralph Nader, visar att i en stat i USA bara en, den minsta, av fem reaktorer arbetar för fullt. En har stängt helt, en kör med halv kapacitet, en med 80 % och en har bara arbetat 2 av 12 månader.

Motivet för att Sverige skulle säkerställa kärnbränsle långt i förväg är att varje uppehåll i driften kostar enorma summor. Det verkar troligt att sådana uppehåll kommer att bli vanliga hos oss lika väl som i USA.

Som Gösta Walin påpekar i sin bok "Energikrisen — en bluff?" bör man räkna energi som en av flera produktionsfaktorer. Genom att binda allt större del av våra resurser i energiproduktionen och genom att subventionera den, styr samhället näringslivets struktur i en viss riktning. De strukturförändringar som vi bevittnat de senaste åren och som har fört med sig bl. a. centraliserad produktion, engångsförpackningar, arbetslöshet, tvångsförflyttningar och ökat vårdbehov har haft som en av sina förutsättningar obegränsad tillgång på energi till lågt pris. Denna strukturomvandling är inte önskvärd. Samhället bör undersöka möjligheten att, genom att omfördela trycket på näringslivet från skatter och avgifter på arbete till skatter och avgifter på energi och råvaror, stimulera en förändring av näringslivets struktur som bättre svarar mot människors önskemål och naturens begränsade tillgångar.

Vi har i dagarna blivit medvetna om att det inte för framtiden är realistiskt att räkna med import av billig olja. Vårt samhälle är till stor del konstruerat för oljekonsumtion. Det är viktigt att staten snabbt stimulerar fram olika metoder bort från detta beroende. Här finns stora möjligheter för tekniskt och socialt nytänkande. Man bör planera för olika ersättningsbränslen, såsom kol, torv och skogens avfallsprodukter, förgasning av andra avfallsprodukter osv. Genom att göra energin dyrare ges också motiv till forskning och utveckling av maskiner och metoder som effektivare utnyttjar energin, t. ex. bättre husisolering, värmepumpar, mottryckkraft. Lokal självförsörjning med dagligvaror minskar energibehovet genom att minska transport- och förpackningsbehovet och skapar också förutsättningar för ett decentraliserat näringsliv. Hittills har energislöseri och bortrationalisering av människor i näringslivet varit ekonomiskt. Vi måste nu rikta in oss på att i långa loppet framställa det vi behöver genom att huvudsakligen utnyttja reproducerbara tillgångar,

inklusive energislag som förnyar sig själva, och återcirkulera icke reproducerbara. Detta kommer att skapa nya arbetstillfällen. Mycket talar för att ett sådant samhälle skulle undvika många av de problem som vi brottas med i dag utan att vi behöver inskränka på den del av den materiella standarden som vi skulle sakna om den försvann.

Abrupta förändringar i energislag och energitillgång medför avsevärda påfrestningar för samhället. Det är därför viktigt att staten omedelbart förbereder övergången till ett realistiskt samhälle, där energiförbrukningen hålls inom de ramar naturen ger. Näringsutskottet bör ta de kontakter som behövs för att kunna föreslå lämpliga tilläggsanslag som möjliggör målmedvetna insatser för alternativ bränsleförsörjning, energieffektiva metoder och ett samhälle organiserat så, att de energiresurser räcker som står oss till buds utan miljöförstöring, oacceptabla risker eller orättvist ianspråktagande av världens knappa energitillgångar.

Energiprognosutredningen (EPU) har i sina direktiv uppgiften att utarbeta alternativa prognoser med utgångspunkt i olika kombinationer av förutsättningar, inklusive begänsad energiförbrukning. Näringsutskottet ansåg sig därför inte behöva tillstyrka motion 1973:1468, där tilläggsdirektiv krävdes för att belysa tänkbara konsekvenser för ett samhälle med oförändrat stor energikonsumtion. I sin lägesrapport (Ds I 1973:2) visar emellertid EPU ett påfallande litet intresse för denna uppgift. Man för ett känslösamt och nationalekonomiskt svagt underbyggt resonemang om nödvändigheten av en ökande energiproduktion för att inte samhället skall bryta samman. Man hänvisar till kärnkraft och olja som våra huvudsakliga vägar att klara energiförsörjningen. Det förefaller alltså nödvändigt att komplettera utredningen med experter som förutsättningslöst utreder alternativet icke ökande energikonsumtion.

När man diskuterar risker med kärnkraften brukar det framhållas att andra aktiviteter i vårt industrisamhälle medför lika stora eller större risker. Trafiken kräver tusentals offer varje år, den allt större användningen av kemikalier hotar naturen och människan som arbetar med och använder dem. I stället för att låta detta faktum rättfärdiga ännu en risk bör samhället med all kraft rikta in sig mot en ny livsstil, där alla dessa destruktiva risker minimeras. För att allmänheten skall kunna välja alternativa framtider måste resurser ges att utarbeta olika förslag.

Med hänvisning till ovanstående föreslås
att riksdagen

1. avslår Kungl. Maj:ts proposition 1973:170 vad beträffar säkerhet med högst 300 miljoner kr. för Svensk Kärnbränsleförsörjnings AB:s åtaganden i samband med upphandlingen av kärnbränsle;
2. uttalar att upphandling av bränsle för ännu icke beslutade kärnkraftaggregat icke bör ske;
3. hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning för att optimalt omfördela statens kostnadsbelastning på näringslivet från skatt på arbete till skatt på energi och råvaror;

4. beslutar om omedelbart ökad, kraftig satsning på alternativ energiförsörjning, inklusive bränslebesparande metoder;
5. hos Kungl. Maj:t anhåller om att energiprognosutredningen utökas med ledamöter och expertis med en positiv inställning till att undersöka det nya sätt att leva som en icke ökande energikonsumtion skulle kunna medföra.

Stockholm den 27 november 1973

BIRGITTA HAMBRAEUS (c)

GÖSTA ANDERSSON (c)

i Nybro

OLOF JOHANSSON (c)

i Stockholm